

Kauppakamarin talouskatsaus

LOKAKUU 2024

TALOUSKATSAUS

KESKUS-
KAUPPAKAMARI

SISÄLTÖ

KOHTI PAREMPAA.....	3
VASTATUULI ON TYYNTYNYT.....	5
MYYNTIODOTUKSET NOUSUTRENDILLÄ	9
EUROALUEEN TEOLLISUUSTAANTUMA ISTUU TIUKASSA	13
KOTITALOUDET EIVÄT VIELÄ LUOTA SUHDANNEKÄÄNTEESEEN... 17	
YLEISTUNNELMA PARANTUNUT KAIKILLA PÄÄTOIMIALOILLA.....	18
ONKO TYÖLLISYYDEN LASKU PÄÄTTYNYT?	21
VIHDON HELPOTUSTA KORKOPIINAAN.....	23
KOTIMAINEN INFLAATIO KIIHTYY TILAPÄISESTI.....	24

Lisätietoja:

Jukka Appelqvist
Pääekonomisti

jukka.appelqvist@chamber.fi

KOHTI PAREMPAA

Kauppakamarien lokakuun talouskyselyn mukaan yritysten näkemykset suhdan-
netilanteesta ovat kohentuneet. Yhä on matkaa huippulukemiin, mutta arviot
ovat parantuneet kaikilla kyselyn osa-alueilla. Yritysten odotukset ovat aiempaa
korkeammalla niin liikevaihdon, tilauskantojen kuin henkilöstömäärien osalta.
Myös toteutunut liikevaihto on kehittynyt viime kuukausina paremmin kuin alku-
vuodesta.

Kuluvan vuoden mittaan on kotimaisessa talouskeskustelussa toisteltu analyysiä,
jonka mukaan Suomen talous on suhdannekuopan pohjalla, mutta pian kasvu
käynnistyy. Toistaiseksi myönteisestä kehityksestä silti on ollut niukasti merkkejä,
ja välillä usko on ollut koetuksella. Kauppakamarien lokakuun suhdannekysely
tukee tulkintaa siitä, että nousu kuopan pohjalta on vihdoinkin alkanut.

Rakettimaista ei kasvu tule aluksi olemaan, ja sen edellytykset ovat edelleen osin
ristiriitaisia. Selkein positiivinen ajuri on muodostumassa rahapolitiikasta. Euro-
alueen ohjauksorkojen suunta vaihtui kesäkuussa, ja syksyn edetessä markkina-
korot ovat tulleet odotuksia vauhdikkaammin alas. Toki rahapolitiikan täysimää-
räinen välittyminen reaaliatalouteen vie aikaa. Muut kasvun ajurit ovat toistaiseksi
vähemmän selkeitä. Palkansaajien ostovoima on kyllä jo elpynyt, mutta samaan
aikaan työllisyyden aleneminen on latistanut palkkasumman kehitystä, mikä
vaikeuttaa kotimaisen kulutuksen nousua. Myös vientikysyntä on toistaiseksi
kehittynyt vaatimattomasti, kun euroalueen teollisuustaantuma on pitkittynyt.
Odotuksissa silti on, että matalammat korot voitelevat myös vientiä paremmin
liikkeelle jatkossa.

Edelliseen vuoteen verrattuna liikevaihto oli lokakuun kauppakamarikyselys-
sä kasvanut 35 prosentilla vastaajista. Vastaava osuus oli toukokuussa alle 29
prosenttia, eli kesä ja syksy näyttäisivät sujuneet paremmin kuin alkuvuosi. Silti
edelleen oli likimain yhtä paljon vastaajia, eli 34,4 prosenttia, joilla kuluvan vuo-
den kumulatiivinen liikevaihto on edellisvuotta alempana. Vain 22,6 prosenttia
vastaajista kuitenkin odottaa liikevaihtonsa laskevan seuraavan kuuden kuukau-
den aikana. Sitä parempia myynnin kasvuodotuksia on mitattu viimeksi touko-
kuussa 2023.

>>

Tilaukanta-tilanne oli edelleen haasteellinen suurella osalla vastaajista. Vastaajista 40 prosenttia arvioi tilaukanta-nsa vuodentakaista pienemmäksi ja yhtä suureksi 36,5 prosenttia. Parempana tilannetta piti vain 23,4 prosenttia vastaajista. Tilanne on silti parempi kuin toukokuussa. Myös odotukset tilaukanta-tulevasta kehityksestä ovat kohentuneet. Lokakuun kyselyssä 26,7 prosenttia vastaajista ennako- i tilaukanta-nsa kasvavan seuraavan kuuden kuukauden jaksolla. Laskua odotti 22,3 prosenttia vastaajista. Loput ennakoivat tilanteen pysyvän muuttomattomana.

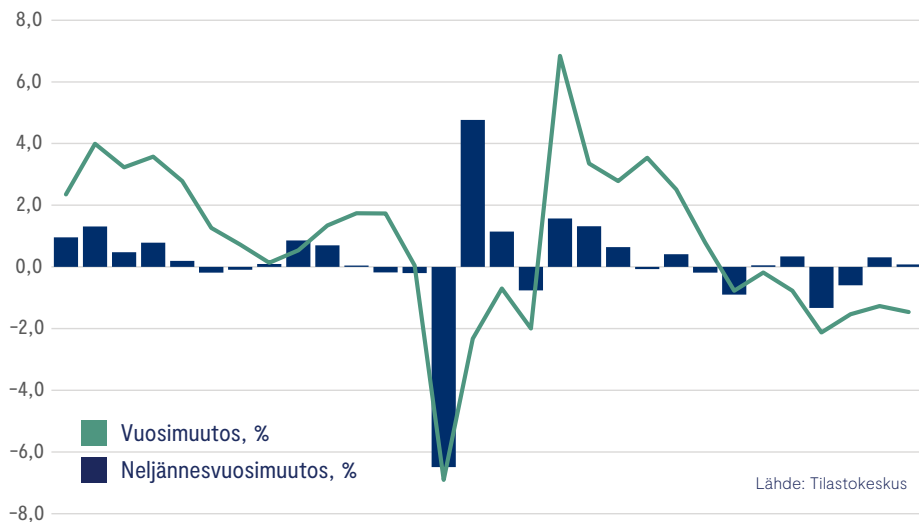
Vastaajien omalla toimialallaan vallitsevia tunnelmia on vaikea edelleenkin kuvata riemukkaiksi, mutta tilanne on silti parempi kuin edeltävissä kyselyissä. Optimistisiksi tunnelmia luonnehtivien vastaajien osuus oli noussut hieman yli 21 prosenttiin toukokuun 17,4 prosentista. Pessimistisiksi tai erittäin pessimistisiksi tunnelmia luonnehtivien vastaajien osuus oli edelleen selvästi suurempi, 43,6 prosenttia. Lukema on silti parempi kuin edellisessä kyselyssä, jossa pessimistejä oli 48 prosenttia. Laaja pessimismi on hallinnut talouskyselyjä jo pitkään. Nykyistä parempia lukemia mitattiin viimeksi toukokuussa 2023, jolloin suhdannetunnelmat olivat hetkellisesti varovaisen optimistisia ennen kuin Suomen talouden voimakas heikkenemisvaihe käynnistyi.

Kannattavuutta koskevat odotukset ovat olleet paranevalla trendillä koko kuluvan vuoden. Lokakuun kyselyssä vastaukset olivat ensimmäistä kertaa likimain tasapainossa kannattavuuden paranemista ja heikkenevistä odottavien välillä. Vuosi sitten lokakuussa, kun suhdanne heikkeni jyrkällä kulmakertoimella, kannattavuuden heikkenemistä ennakoivien vastaajien osuus oli melkein kaksinkertainen verrattuna niihin, jotka odottivat kannattavuuden paranemista. Edelleen vaisuna jatkuva kysyntätilanne latistaa yritysten kannattavuuden kehitystä toistaiseksi, mutta tuotantokustannuksiin liittyvät paineet ovat hellittäneet selvästi.

VASTATUULI ON TYYNTYNYT

Talousvuosi 2024 on toistaiseksi ollut haasteellinen, mutta ehkä silti jonkin verran pelättyä parempi. Ennako-odotuksissa oli talouden supistumisen jatkuminen alkuvuodesta, mutta hieman yllättäen bruttokansantuote kääntyi plussalle jo vuoden ensimmäisellä neljänneksellä. Edes laaja satamalakko ei muuttanut asiaa. Valtavasti muita hyviä uutisia ei alkuvuoden talouskehityksestä silti löydy. Odotuksia vahvemman startin jälkeen kasvu hyytyi jo keväällä. Vuoden toisella neljänneksellä bruttokansantuote kasvoi vaatimattomat 0,1 prosenttia, ja vuositasolla oltiin edelleen 1,5 prosenttia pakkasella. Pitkään odotettua myönteistä suhdannekäännettä ei siis varsinaisesti keväällä vielä nähty, vaikka moni sitä jo toivoi. Vuoden 2022 keväällä mitattuun edelliseen bruttokansantuotteen huippuun on yhä pitkä matka.

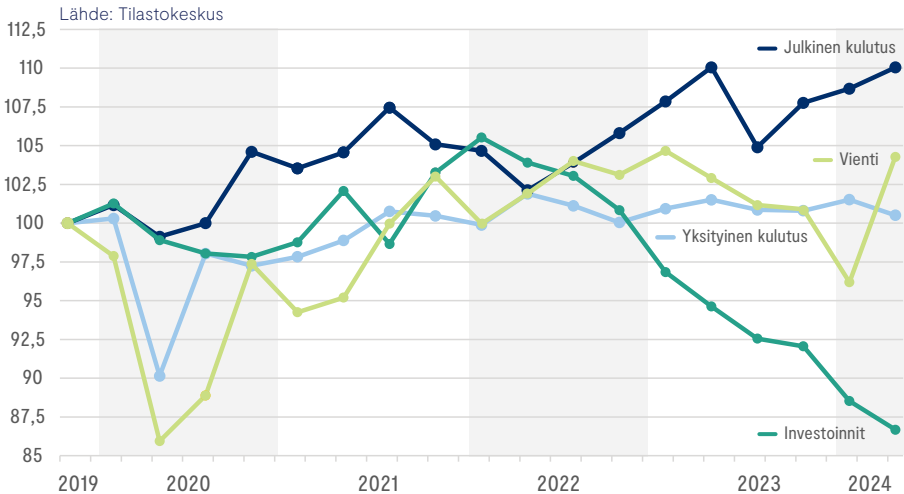
SUOMEN BRUTTOKANSANTUOTTEEN KEHITYS

Alaerien yksityiskohtaisempi tarkastelu paljastaa edelleen isoja heikkouksia alkuvuoden talouskehityksestä. Vuoden toisella neljänneksellä kysyntäeristä kasvussa olivat ainoastaan julkinen kulutus ja vienti, joka elpyi edellisen neljänneksen lakoista. Sen sijaan yksityinen kulutus ja investoinnit supistuivat voimakkaasti. Investointeja painoivat sekä rakentaminen että vähäiset teolliset investoinnit koneisiin ja laitteisiin.

Yksityinen kulutus ei ole merkittävästi supistunut missään vaiheessa noin kaksi ja puoli vuotta jatkuneen heikon talusjakson aikana. Se on jonkinasteinen torjuntavoitto haastavassa suhdannetilanteessa. Kulutus ei kuitenkaan ole kasvanut vuoden 2021 jälkeen. Jos bruttokansantuotteen ylivoimaisesti suurin alaerä ei kasva, on vaikea nousta merkittävämmiin myöskään koko talouden tasolla.

JULKINEN KULUTUS JA VIENTI KANNATTELIVAT TALOUTTA KEVÄÄLLÄ

Kuluvaa talousvuotta on leimannut odottava tunnelma. Tuotannon voimakas supistumisvaihe päättyi alkuvuoteen. Suhdanne on tasaantunut, mutta selkeä kasvukäännö on antanut odottaa itseään piinallisen pitkään. Pikkuhiljaa taloutta vaivanneet vastatuulitekijät ovat silti vuoden edetessä alkaneet pääosin hellittää, ja syksyn edetessä odotukset kasvun alkamisesta ovat vahvistuneet. Jatkoa ajatellen neljä avainkysymys liittyvät kotitalouksien kulutuksen kasvun käynnistymi-

seen, vientikysynnän vahvistumiseen, rakentamisen toimialan ahdingon taittumi-
seen ja euroalueen rahapolitiikkaan.

Selkein myönteinen käänne on nähty rahapolitiikassa, jonka suunta muuttui euroalueella kesäkuussa konkreettisesti, kun keskuspankki laski ensimmäisen kerran ohjauskorkojaan. Markkinakorot lähtivät samoihin aikoihin laskuun, ja lasku on jatkunut syksyllä odotettuakin ripeämmin, kun sijoittajat ovat hinnoitelleen enenevässä määrin tulevia uusia koronlaskuja. Viime syksyn huipputasoilta 12 kuukauden euriborkorko on laskenut noin 1,5 prosenttiyksikköä. Suomen talous on jo pitkään kärsinyt meidän näkökulmastamme kohtuuttoman kireästä rahanpolitiikasta. Siten korkotason aleneminen on loistoutinen. Euroalueen rahapolitiikka on Suomen kannalta edelleen liian kireää, mutta ainakin tilanne etenee oikeaan suuntaan.

Rahapolitiikan suunnanmuutos tuo helpotusta sekä kotitalouksille että yrityksille. Vaikutus kotitalouksien kulutukseen tulee vauhdikkaammin. Suomen talous on kärsinyt viimeiset pari vuotta velallisten kotitalouksien vaihtuvakorkoisen lainojen synnyttämästä negatiivisesta kulutussokista. Ilmiö on eurooppalaisittain poikkeuksellinen. Nyt samat vaihtuvakorkoiset lainat toimivat toiseen suuntaan, mikä tulee lisäämään merkittävästi kotitalouksien muuhun kulutukseen käytettävissä olevia keskimääräisiä tuloja. Investointeihin korkojen lasku vaikuttaa selvästi pidemmällä viiveellä, enimmäkseen vasta ensi vuonna.

Kotitalouksien kulutuksen tulevaisuus on kohtalaisen valoisa myös reaali-palkkojen nousun ansiosta. Kotimainen inflaatio on pitkään ollut hidasta, ja reaali-palkat ovat asteittain elpymässä. Tilanne ei silti ole suoraviivainen, koska kiristystä finanssipolitiikka ja työllisyyden vaisu kehitys jarruttavat toistaiseksi kulutusvetoista elpymistä. Yksityisen kulutuksen kasvu eteneekin toistaiseksi melko verkkaisesti.

Rakentamisen osalta kasvun edellytykset ovat edelleen hauraita, mutta bruttokansantuotetta tukee jo sekin, että supistuminen on päättynyt. Suomen heikon talouskehityksen keskeinen syy on erityisesti viime vuonna ollut rakennusinvestointien raju tiputus. Toistaiseksi edetään lähinnä vaaka-suunnassa, mutta ensi vuoden kuluessa voidaan odottaa niiltäkin osin kasvun käynnistyvän pikkuhiljaa. Painopiste on silti todennäköisesti vuoden toisella puoliskolla, eli rakentaminen käynnistyy kasvun moottoreista hitaimmin.

Viimeinen tärkeä elementti on vientikysyntä. Viennin osalta on jo pitkään odotettu myönteisiä uutisia kansainvälisestä taloudesta. Alkuvuosi on ollut pääosin pettymys erityisesti Saksan ja muun euroalueen vaikeuksien takia. Myös vienti-

kysynnän osalta on silti lupa odottaa paranemista jatkossa, kun korkojen lasku eri puolilla maailmaa vauhdittaa Suomen viennin kannalta keskeisten investointi-
hyödykkeiden ja teollisuuden välituotteiden kysyntää.

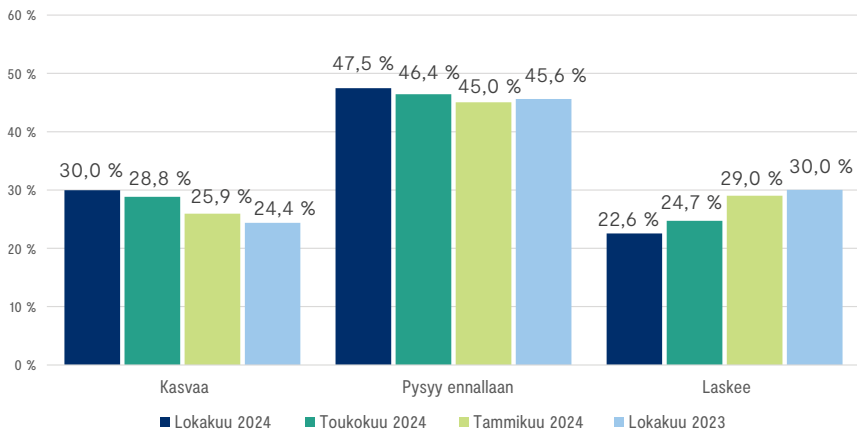
Kasvuajurien kokonaisuus on edelleen osin ristiriitainen, ja eri tekijät elpyvät eri tahtia. Lähtökohdat näyttävät silti pitkästä aikaa kohtalaisen lupaavilta. Riskejä ennakoitua huonommasta kehityksestä löytyy, muun muassa geopolitiikan takia, mutta juuri nyt näyttää siltä, että talouden vastatuulitekijät kääntyvät jatkossa as-
teittain kasvua tukeviksi myötätuulitekijöiksi, ja elpyminen pääsee käynnistymään.

MYYNTIODOTUKSET NOUSUTRENDILLÄ

Liikevaihdon kehitystä koskevat odotukset ovat jatkaneet hidasta mutta varmaa elpymistään viime syksyn heikoista lukemista. Jokainen uusi kysely on kertonut, että yritysten luottamus myynnin vahvistumiseen on hieman aiempaa parempi. Tuoreessa kauppakamarien kyselyssä löytyi selvästi enemmän niitä vastaajia, jotka uskoivat myynnin paranemiseen kuin niitä, jotka pelkäsivät liikevaihdon laskua.

Odotukset liikevaihdon kasvusta seuraavan 6 kuukauden aikana

Tänä vuonna liikevaihdon kasvu on toistaiseksi ollut lähinnä palvelualojen varassa. Palvelualoilla kuluvan vuoden liikevaihto on kasvanut yli 44 prosentilla vastaajista ja laskenut alle 24 prosentilla vastaajista. Muilla toimialoilla toutunut kehitys on ollut haasteellisempaa, ja liikevaihdon lasku on ollut edelleen yleistä.

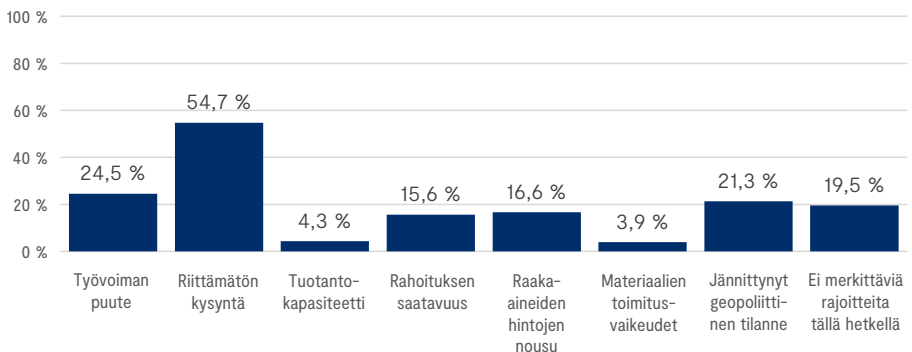
Liikevaihdon kasvuodotukset ovat kuitenkin selvästi tasapainoisempia eri toimialojen välillä. Rakentamista lukuun ottamatta kaikilla toimialoilla vähemmistö vastaajista ennakoii liikevaihtonsa supistumista seuraavan kuuden kuukauden jaksolla. Palveluissa vajaat 35 prosenttia vastaajista odottaa liikevaihtonsa kasvavan ja 18,4 prosenttia laskevan. Kaupassa kasvua odottaa 29,4 prosenttia ja laskua

23,5 prosenttia. Vastaavat lukemat teollisuudelle olivat 26 prosenttia ja 23,3 prosenttia. Rakentamisessa liikevaihdon kasvua odottaa kuitenkin toistaiseksi vain hieman yli 15 prosenttia vastaajista ja lähes 43 prosenttia ennakoii liikevaihdon supistumisen jatkuvan edelleen.

Yritysten tuotantoa rajoittavissa tekijöissä ei ole nähty suuria muutoksia kuluvan vuoden aikana. Jo pidempään ylivoimaisesti merkittävin tuotantoa rajoittava tekijä on ollut heikko kysyntätilanne. Lähes 55 prosenttia vastaajista oli edelleen sitä mieltä, että riittämätön kysyntä rajoittaa heidän yrityksensä tuotantoa. Selvästi vanhemmissa suhdannekyselyissä jopa tärkeimpänä haasteena on pidetty pulaa osaavasta työvoimasta. Työvoimapula jää kuitenkin tällä hetkellä kauas kysyntähaasteiden taakse, vaikka edelleen vajaa neljännes vastaajista kertoo kärsivänsä ammattitaitoisen työvoiman puutteesta.

Raaka-aineiden ja komponenttien hintojen nousu tai saatavuusongelmat ovat painuneet yhä selkeämmin taka-alalle tuotannon esteinä. Hintojen noususta kärsi 16,6 prosenttia vastaajista, kun vastaava osuus oli vuoden 2022 maaliskuussa yli 40 prosenttia. Materiaalien toimitusvaikeuksista kärsi uusimmassa kyselyssä enää alle 4 prosenttia vastaajista. Sen sijaan rahoitukset saatavuuteen liittyvät haasteet ovat jatkaneet yleistymistä. Lokakuun kyselyssä 15,6 prosenttia vastaajista sanoi rahoituksen saatavuuden olevan tuotannon esteenä. Vaikka valtaosalla yrityksistä ei ole vaikeuksia rahoituksen kanssa, on lukema korkeampi kuin missään aikaisemmista kyselyistä.

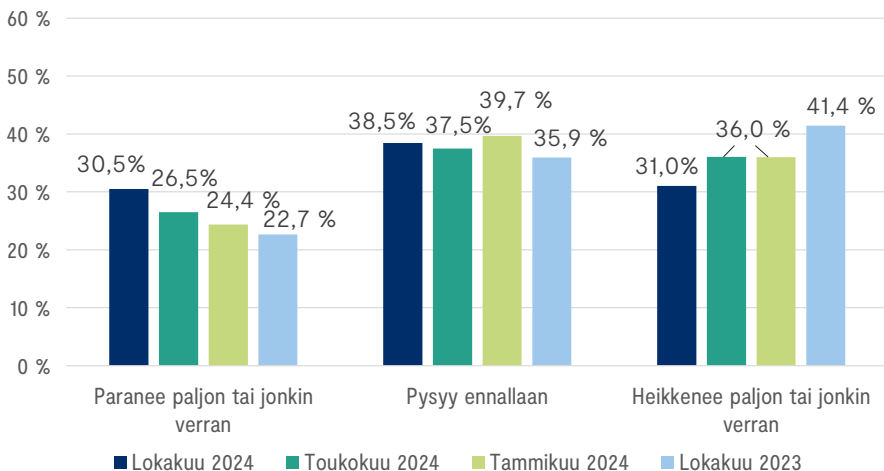
Yrityksemme toimintaa rajoittaa tällä hetkellä

Toimialoista kysyntätilanne on selvästi valoisin palveluissa. Palvelualoilla työvoimapula on jonkin verran muita toimialoja suurempaa, mutta sielläkin vain 28,7 prosenttia nimesi työvoiman puutteen tuotannon rajoitteeksi. Palvelualoilla oli paljon, 28,3 prosenttia, niitäkin vastaajia, jotka olivat sitä mieltä, ettei heillä edes ole tällä hetkellä merkittäviä rajoitteita. Sen sijaan rakentamisessa 75 prosenttia ja teollisuudessa 66,7 prosenttia vastaajista kärsi edelleen heikosta kysynnästä.

Tuotannon haasteet ovat myös tyyppillisesti erilaisia eri kokoisissa yrityksissä. Heikko kysyntätilanne vaivaa erityisesti suurempia yrityksiä, jotka pääosin toimivat muualla kuin palvelualoilla. Sen sijaan työvoimapulasta kärsitään isoissa yrityksissä harvemmin. Rahoituksen saatavuuteen liittyvät haasteet ovat puolestaan tyyppisempiä pienissä kuin suurissa yrityksissä.

Miten arvelette toimipaikkanne kannattavuuden kehittyvän seuraavan 6 kuukauden aikana

Yritysten keskimääräiset kannattavuusnäkymät ovat parantuneet johdonmukaisesti kysely kyselyltä. Lokakuun kyselyssä tilanne on jokseenkin tasapainossa kannattavuuden paranemista ja heikkenemistä ennakoivien vastaajien välillä. Huikean hyvänä ei tilannetta voi edelleenkään pitää. Tosin saattaa olla, että yritys-vastaajilla on kroonista taipumusta varovaisuuteen arvioissaan. Raaka-aineiden hintapaineet ja saatavuusongelmat ovat hellittäneet, mutta heikko kysyntätilanne estää kannattavuuden selkeää paranemista. Kehityksen suunta on silti hyvää.

Toimialoittaiset kannattavuusodotukset ovat rakentamista lukuunottamatta melko lähellä toisiaan. Rakentamisessakin tilanne on jonkin verran parempi kuin alkuvuodesta, mutta edelleen lähes 47 prosenttia vastaajista ennakoi kannattavuutensa heikkenevän. Eniten tilanne on parantunut kaupan toimialalla. Vielä toukokuussa 41,4 prosenttia kaupan vastaajista ennakoi kannattavuutensa heikkenevän. Nyt osuus oli 31,4 prosenttia. Samalla kannattavuuden paranemista odottavien vastaajien osuus oli noussut 23 prosentista 31,4 prosenttiin.

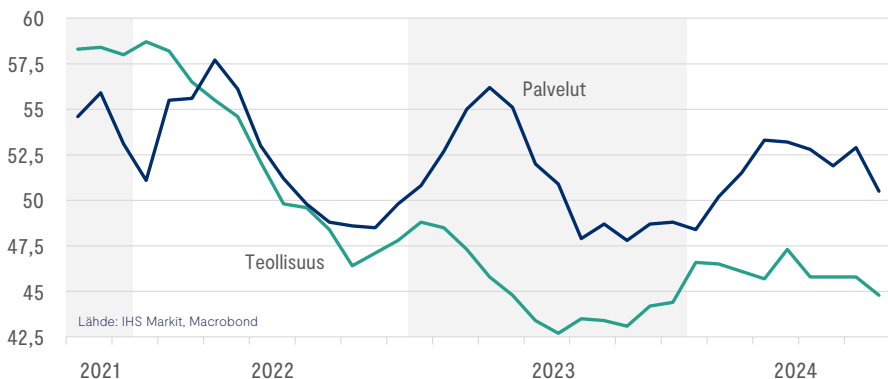
Kannattavuusodotusten selvä paraneminen kaupassa on jopa hieman yllättävää, koska palveluiden ohella kaupan toimiala kärsii elintarvikkeiden kauppaa lukuun ottamatta syyskuun alusta nousseesta yleisestä arvonlisäverokannasta. Arvonlisäveron nousu koskee esimerkiksi kodinkoneita, huonekaluja, polttoaineita ja vaatteita. Edelleen haasteellisena jatkuvassa kysyntätilanteessa kaikki yritykset tuskin voivat siirtää korotusta kokonaisuudessaan myyntihintoihin.

EUROALUEEN TEOLLISUUS- TAANTUMA ISTUU TIUKASSA

Euroalueen bruttokansantuotteen kehitys on vauhdittunut alkuvuodesta kohtalaisesti. Suomen kannalta valitettavasti kasvu on nojannut palveluiden varaan, eikä teollisuuden tilanne ole elpynyt odotusten mukaisesti. Teollisuuden ostopäälikköindeksit ovat pysyneet sitkeästi kasvua ennakoivan 50 pisteen rajan alapuolella ilman minkäänlaista merkkiä paranemisesta. Teollisuuden suhdannekehitys on ollut erityisen vaisua Saksassa, jossa kamppaillaan kohonneiden energiahintojen ja autoteollisuuden vaikeuksien kanssa.

Syyskuussa myös euroalueen palveluiden ostopäälikköindeksi heikentyi, mikä luo jonkinlaista laajempaakin varjoa euroalueen tulevan talouskehityksen ylle. Lähtökohtaisesti ekonomistien ennusteissa odotetaan silti edelleen euroalueen talouden jatkavan elpymistä, ja teollisuudenkin pääsevän jatkossa paremmin mukaan kasvuun.

Teollisuuden ostopäälikköindeksi ei ennakoi nopeaa nostetta Suomen viennille

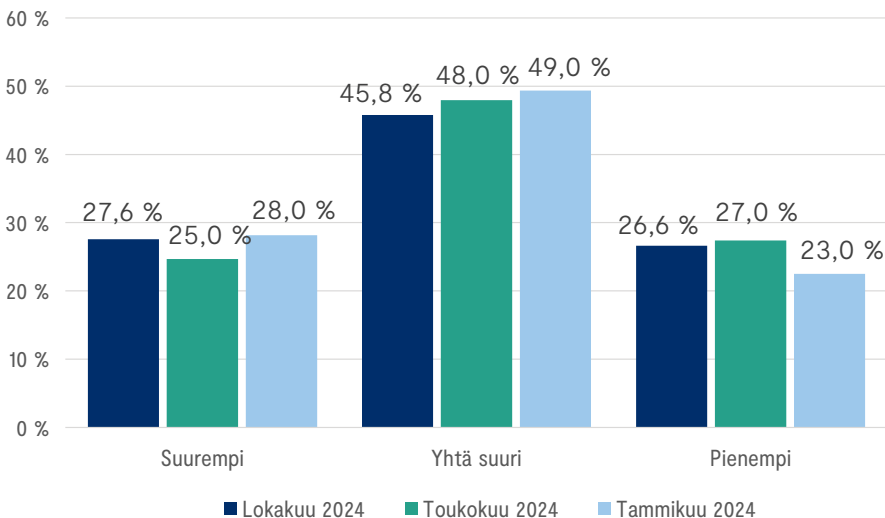

Muutenkaan maailmantalous ei toistaiseksi ole tuonut toivottua helpotusta Suomen vientikysynnälle. Kiinan talous toki kasvaa edelleen, muttei takavuosien tahtiin. Kiinan talous on kärsinyt pidempään sekä vientikysynnän heikkoudesta

että kotimaisista haasteista liittyen kiinteistömarkkinoihin ja kotitalouksien varovaiseen kulutukseen. Viime kuukausina myös Suomelle tärkeän vientikumppanin Yhdysvaltojen taloudesta on kantautunut merkkejä suhdanteen heikkenemisestä. Erittäin dramaattinen ei tilanne silti ole, ja talouden kasvu jatkuu Yhdysvalloissa, vaikkakin aiempaa hitaammin.

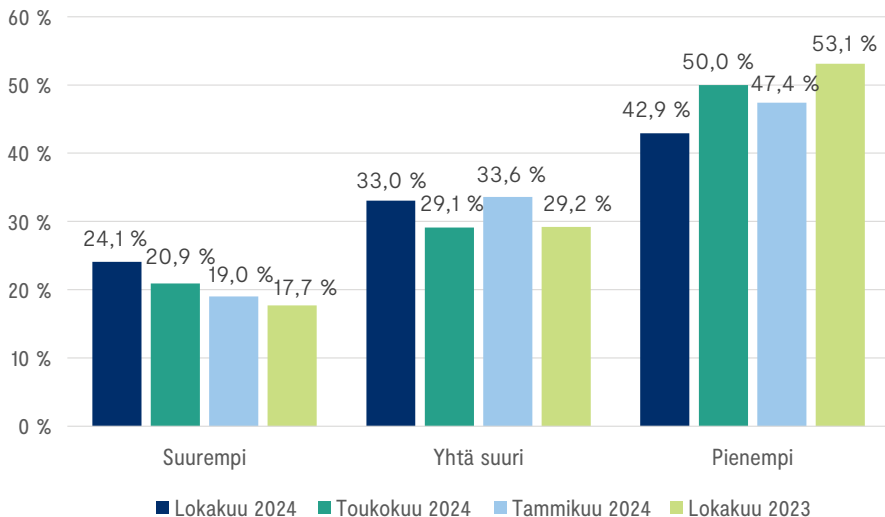
Rahoitusmarkkinoilla on ajoittain spekuloitu Yhdysvaltojen mahdollisella taantumalla, mutta sellaisen todennäköisyys vaikuttaa toistaiseksi pieneltä. Korkeiden lasku käynnistettiin syyskuussa myös Yhdysvalloissa, mikä tulee tukemaan jatkossa kasvua, ja sitä kautta myös Suomen vientiä. Vaikka työttömyys on Yhdysvalloissakin noussut jonkin verran, on työmarkkinatilanne edelleen vahva. Työttömyyden nousun ohella on työvoima kasvanut, minkä ansiosta työllisyyskehitys on pysynyt hyvänä. Jonkinasteinen talouden tahdin hidastuminen on myös tarpeen, jotta inflaatio saadaan lopullisesti kuriin.

Kuluvan vuoden vienti verrattuna edelliseen vuoteen

Lokakuun Kauppakamarikyselyssä muutokset kuluvan vuoden vientiä koskevissa arvioissa ovat myönteisiä, joskin melko vähäisiä. Edelleen ollaan heikommissa tilanteissa kuin vuoden alussa ennen tietoa vientiä haitanneista satamalakoista. Teollisuusyrityksissä kärsitään myös edelleen laajasti heikoista tilauskannoista. Tilanne on silti parantunut suhteessa aikaisempaan

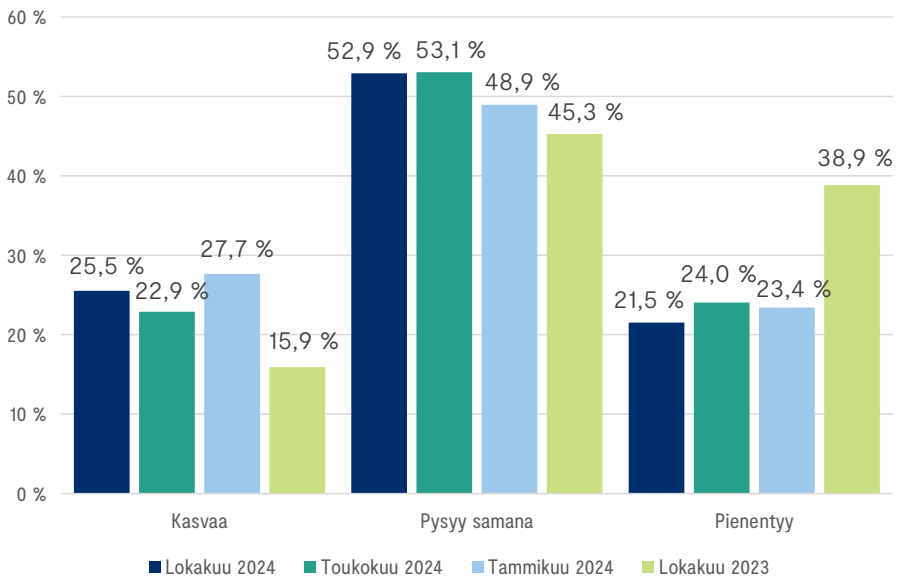
Teollisuuden toimiala: tilauskanta nyt verrattuna vuoden takaiseen

Teollisuuden toimialoilla tilauskantatilanne jatkuu haasteellisena. Alle neljäsosa vastaajista arvioi oman tilauskantansa olevan tällä hetkellä suurempi kuin vuosi sitten vastaavaan aikaan. Tilanne on silti asteittain parantunut vuoden edetessä. Toki monessa tapauksessa myös vuodentakainen tilauskantatilanne oli jo haasteellinen. Julkisuteen on viime aikoina raportoitu muutamista isoista uusista tilauksista. Yksittäisten yritysten suuret tilaukset ovat hieno uutinen, mutta ne eivät vielä tarkoita sitä, että keskimääräinen tilanne olisi teollisuudessa tilauskantojen osalta normalisoitunut.

Odotukset tilauskantojen kehityksestä ovat parantuneet jonkin verran toukokuuhun verrattuna. Synkimmät vaiheet koettiin viime syksynä, jolloin teollisuuden suhdannetilanne oli rajussa syöksyssä. Sen jälkeen muutokset ovat olleet vähäisempiä. Lokakuun kyselyssä oli kuitenkin selvästi enemmän vastaajia, jotka ennakoivat tilauskantansa paranevan seuraavan kuuden kuukauden jaksolla kuin niitä, jotka odottivat lisää heikkenemistä. Tuoreessa kyselyssä vain 21,5 prosenttia vastaajista ennakoi tilauskantansa laskua. Valtaosa odotti nykytilanteen jatkuvan, mutta kasvuakin odotettiin jo 25,5 prosentissa yrityksistä.

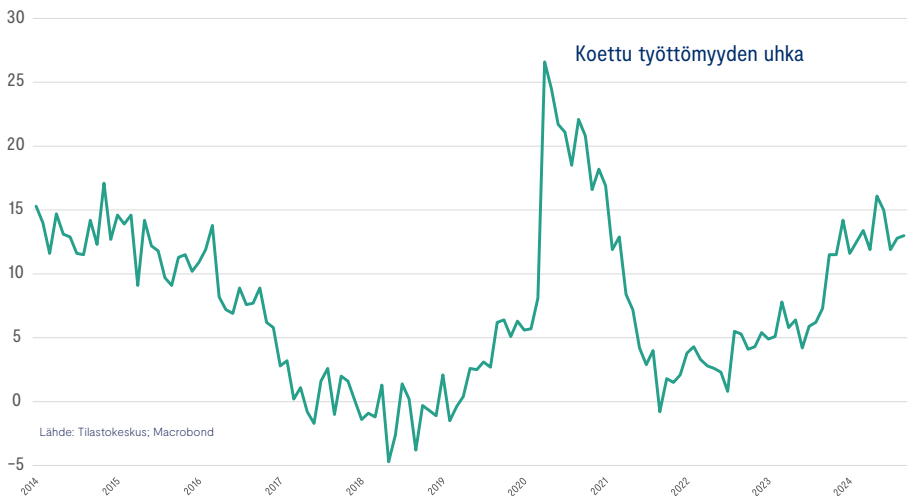
Teollisuuden yritykset: odotus tilauskannan kehityksestä seuraavan 6 kuukauden aikana

KOTITALOUDET EIVÄT VIELÄ LUOTA SUHDANNEKÄÄNTEESEEN

Kuluttajaluottamus on elpynyt synkimmistä lukemista, mutta edelleen on pitkä matka keskimääräiseen, riemusta puhumattakaan. Luottamus on heikkoa sekä oman talouden että Suomen makrotalouden kehitykseen. Pelko omakohtaisesta työttömyydestä on ollut viime vuosina korkeammalla ainoastaan koronapandemian yhteydessä vuonna 2020.

Pelko oman työpaikan säilymisestä lisääntynyt

Kaikki kuluttajaluottamuksen komponentit olivat syyskuussa tavanomaista heikompia, ja tilanne hieman yllättäen heikkeni edellisestä kuukaudesta. Vaikuttaa siltä, että kotitaloudet tarvitsevat vielä lisää todisteita talouden myönteisestä suhdannekäänteestä. Ekonomistien nousujohteiset ennusteet eivät lämmitä, jos työttömyyden uhka on koholla, ja maailmantaloudesta kantautuu ristiriitaisia uutisia.

Odotukset isommista hankinnoista, kuten kestokulutustavaroiden ja asunnoista, ovat edelleen alhaisella tasolla. Heikko kuluttajaluottamus muodostaakin ilmei-

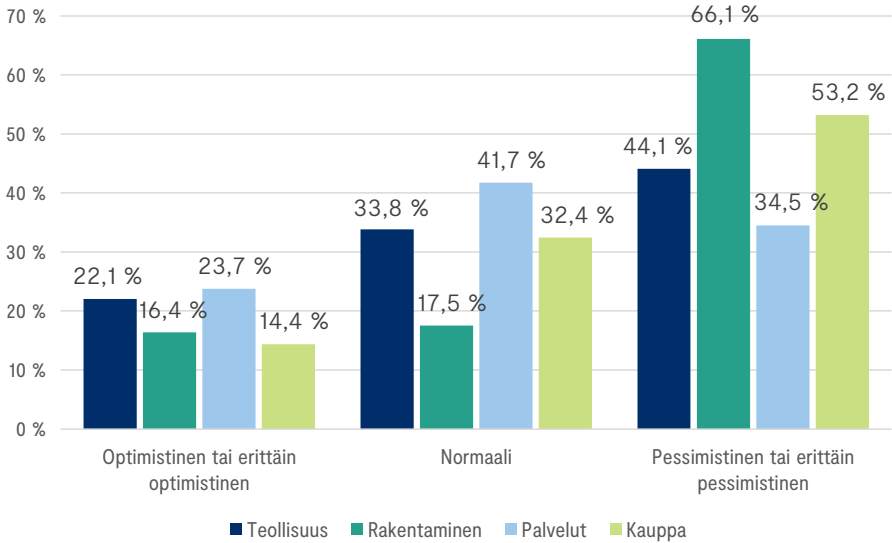
sen haasteen kotimaisen kulutuskysynnän varaan rakentuvalla elpymisellä, jonka pitäisi toimia jatkossa keskeisenä kasvun moottorina. On silti kaikki syy uskoa, että kotitalouksien apeat tunnelmat piristyvät jatkossa. Jo korkojen aleneminen yksinään auttaa paljon, sillä rahapolitiikka välittyy Suomessa velallisten kotitalouksien kukkaroihin varsin nopeasti vaihtuvakorkoisten lainojen kautta. Samaan aikaan inflaation hidastuminen tukee palkkojen ostovoimaa. Edelleen tilanne on silti ristiriitainen työttömyyden nousun ja kiristyneen finanssipolitiikan takia. Kovin korkealle kuluttajaluottamus ei kipua ennen kuin talouden tuotanto on päässyt selkeästi kasvuun.

YLEISTUNNELMA PARANTUNUT KAIKILLA PÄÄTOIMIALOILLA

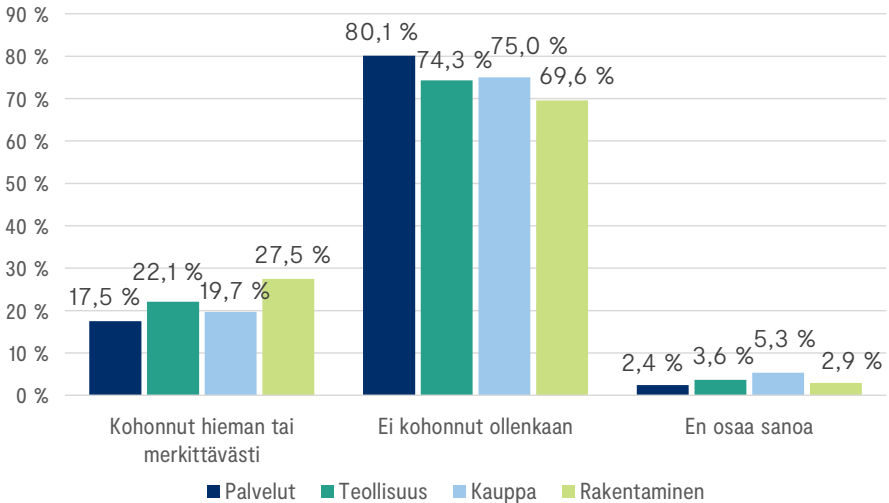
Vaikka yritysten tunnelmat ovat edelleen melko pessimistisiä, on tilanne parantunut kaikilla toimialoilla verrattuna edelliseen toukokuussa julkistettuun kyselyyn. Pessimististen vastaajien osuus oli odotetusti edelleen korkein rakentamisessa, mutta sielläkin tilanne helpottanut jonkin verran. Rakentamisessa pessimististen vastaajien osuus oli vuosi sitten vastaavaan aikaan 81 prosenttia. Nyt osuus oli 66 prosenttia. Tuoreessa kyselyssä rakentamisen toimialan optimististen vastaajien osuus oli kirinyt jopa hieman korkeammalle kuin kaupan toimialalla. Teollisuudessa pessimististen vastaajien osuus oli laskenut toukokuun 52 prosentista noin 44 prosenttiin. Palvelualoilla tunnelmat olivat edelleen myönteisimmät. Palveluissa pessimististen vastaajien osuus oli laskenut toukokuun 40 prosentista uudessa kyselyssä 34,5 prosenttiin.

Kaikilla toimialoilla on edelleen haasteita. Kotitalouksien ostovoima on vasta asteittain palautumassa, mikä tarkoittaa kysynnän vaimeutta palveluissa ja kaupassa. Molemmat toimialat kärsivät myös syyskuun alussa voimaan astuneesta tuntuvasta yleisen arvonlisäverokannan korotuksesta. Vaikka rakentamisessa pahin suhdanteen heikkenemisvaihe on päättynyt, ei nopeaa nousua ole vielä näköpiirissä, ja rakennuslupien heikko kehitys ei ennakoi nopeaa käännettä. Toimiala kärsii edelleen kohonneista kustannuksista ja suhdanteilanteeseen nähden liian runsaasta uusien asuntojen tarjonnasta. Laskeva korkotaso tuo jatkossa helpotusta asuntomarkkinoille ja rakentamiseen, mutta rahapolitiikan välittymiseen vie aikaa. Teollisuuden tilanteen selkeä piristymisen lokakuun kyselyssä oli jopa yllättävän voimakasta, kun ottaa huomioon, miten heikkona vientikysyntä euroalueelta jatkuu edelleen.

Tunnelmia eri toimialoilta

Onko yrityksenne konkurssiriski kohonnut?

Kuluvan vuoden aikana on saatu kuulla valitettavan paljon huonoja uutisia yritysten konkurseista. Konkurssimäärät ovat nousseet 2000-luvun korkeimpiin lukemiin, vaikka 1990-luvun alkuvuosien tasoista ollaankin kaukana. Osin taustalla on koronapandemian aikaisen patouman purkautuminen ja pitkään jatkunut nollakorkopolitiikka, joka on saattanut tekohengittää epäterveitäkin yrityksiä. Pääosin on silti kyse heikosta suhdanteesta.

Lokakuun kyselyn yhteydessä tiedusteltiin yritysten arvioita omasta konkurssiriskistä. Konkurssiriski oli odotetusti tyypillisimmin koholla rakentamisen toimialalla, vaikka toimialakohtaiset erot ovat kohtalaisen pieniä. Kaikilla toimialoilla on melko paljon yrityksiä, joissa arvioidaan riskin olevan aikanakin hieman koholla. Vain pieni osa vastaajista arvioi silti konkurssiriskinsä olevan merkittävästi koholla. Suurin osuus on hieman yllättäen teollisuudessa, 4,2 prosenttia. Konkurssiriskit painottuivat myös tyypillisesti pienempiin yrityksiin.

Edellisen kerran yritysten konkurssiriskiä tiedusteltiin syyskuussa 2022, jolloin yritykset kamppailivat raaka-aineiden hintojen nousun, komponenttien saata-
vuusongelmien ja Venäjän hyökkäyssotaan liittyvien uusien pakotteiden kanssa. Erot tuloksissa eivät ole valtavia, mutta silloin hieman nykyistä suurempikin osuus vastaajista kertoi konkurssiriskinsä olevan koholla. Vähintään hieman konkurssiriski oli kohonnut silloin 22,5 prosentilla vastaajista, kun vastaava osuus oli nyt 19,6 prosenttia.

ONKO TYÖLLISYYDEN LASKU PÄÄTTYNYT?

Kuten arvata saattaa, Suomen talouden vaikeudet ovat heikentäneet työllisyyttä ja nostaneet työttömyyttä. Perinteinen 15–64-vuotiaiden työllisyystrendi oli elokuussa 72,1 prosenttia. Lukema on tullut vuoden 2022 huipputasoilta alas yli 2 prosenttiyksikköä, mikä ei ole aivan vähän. Edelleen voidaan silti sanoa, että tilanne voisi olla huonompikin, sillä työllisyysaste on tiputuksesta huolimatta yhä historiallisesti korkealla tasolla. Työllisyyttä on tukenut sekä kohtalaisen korkea työvoimaan osallistuminen että edelleen poikkeuksellisen hyvällä tasolla pysytellyt maahanmuuton taso.

Työllisyys reagoi suhdannekäänteisiin tyypillisesti kohtalaisen pitkällä viiveellä. Nopeimmillaankin puhutaan useista kuukausista. Koska Suomen talouden myönteinen suhdannekäännös on vasta käsillä, olisi itse asiassa odotettavaa, että työllisyyden lasku jatkuisi edelleen loppuvuodesta. Joitakin positiivisia merkkejä on silti jo havaittavissa.

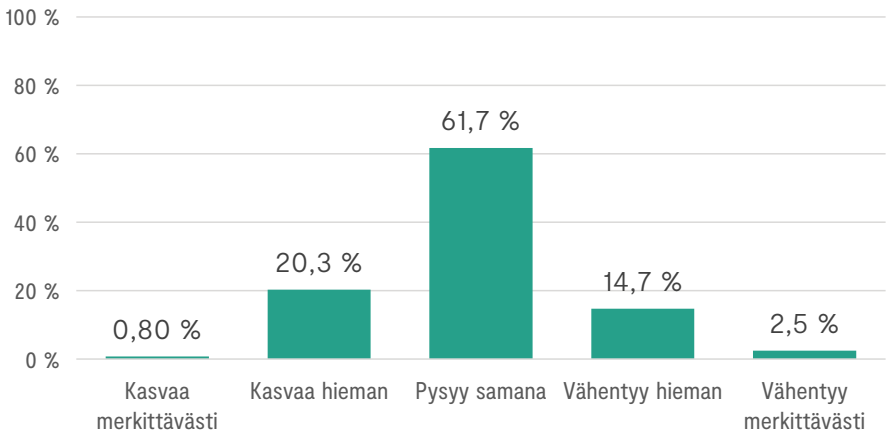
Työttömyysasteen trendi oli elokuussa 8,3 prosenttia. Nousua vuoden 2022 kevään jälkeen on tullut noin 2 prosenttiyksikköä. Nykyistä ylempänä on viimeksi oltu vuoden 2018 alussa, eli lukema on viime vuosien verrattuna kohtalaisen korkea, vaikka se toki kalpenee pidemmän aikavälin vertailussa. Takavuosina Suomen työttömyysaste oli kroonisesti nykyistä korkeammassa lukemissa. Vallitseva tilanne, jossa vallitsee samaan aikaan sekä korkea työllisyysaste että melko korkea työttömyysaste, on silti poikkeuksellinen.

Myönteistä on, että työttömyysaste on viime kuukausina edennyt lähinnä vaa-kasuunnassa. Tulos on kohtalainen, kun huomioidaan talouden kokonaistuotannon heikko kehitys. Eli onko työmarkkinatilanteen heikentyminen jo päättynyt vai tuleeko työttömyyden nousu vielä jatkumaan lähikuukausina? Työllisyyskehitys on keskeisessä roolissa myös siinä, miten ripeästi yksityinen kulutus elpyy piristämään Suomen taloutta, koska se ratkaisevasti vaikuttaa palkkasumman kasvuun, joka muodostaa yksityisen kulutuksen perustan.

Tulevan työllisyyskehityksen arvioimista ovat vaikeuttaneet viime kuukausina ongelmat työ- ja elinkeinoministeriön avoimia työpaikkoja koskevissa tilastoissa.

Niiden kautta saadaan yleensä nopeaa tietoa työvoiman kysyntätilanteesta. Viime kuukausina tilastoidut avoimet työpaikat ovat olleet voimakkaassa laskussa, mikä viittaisi siihen, että lisää vaikeuksia on edessä. Tilasto saattaa kuitenkin liioitella synkkyyttä, koska ilmeisesti osa avoimena olevista työpaikoista on jäänyt tilastoimatta. Tilastokeskuksen julkaisema työpaikkatilasto ei ole yhtä murheelinen, mutta sen haasteena on pitkä julkaisuviive. Tilastokeskus on toistaiseksi kertonut avoimia työpaikkoja koskevia tietoja vasta vuoden toiselta neljännekseltä, joten niiden perusteella on vaikeampi arvioida työllisyyskehityksen tämänhetkistä ja tulevaa suuntaa.

Miten työntekijöidenne määrä kehittyi seuraavan 6 kuukauden aikana?

Lokakuun kauppakamarikyselyssä yritysten omat odotukset henkilöstömääränsä kehityksestä olivat kohtalaisen myönteisiä. Kuten tavallista, enemmistö vastaajista ennakoivat henkilöstömääränsä pysyvän ennallaan. Vastaajista reilut 21 prosenttia ennakoivat kuitenkin henkilöstömääränsä kasvua. Laskua odotti 17,2 prosenttia vastaajista, eli kohtalaisen selvästi pienempi osuus. Muutokset suhteessa toukokuun kyselyyn ovat myönteisiä, joskaan eivät erityisen suuria.

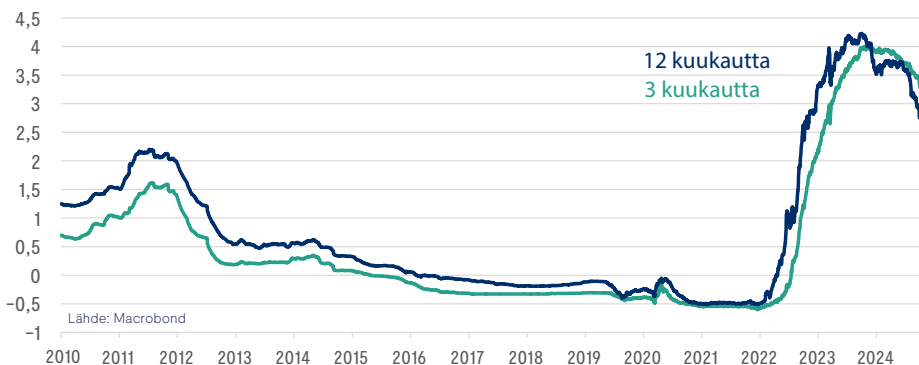
Työllisyyden laskun ennakoidaan edelleen jatkuvan rakentamisessa. Kaikilla muilla toimialoilla on suurempi osuus niitä vastaajia, jotka ennakoivat henkilöstömääränsä nousevan. Vahvimmat kasvuodotukset löytyivät teollisuudesta. Palvelualat tulivat kakkosena.

VIHDON HELPOTUSTA KORKOPIINAAN

Keskuspankkien korkopolitiikkaa koskevat odotukset ovat heittelehtineet viimeisen vuoden aikana rajusti inflaatio-odotusten mukaan. Viime vuosi päättyi toiveikkaissa merkeissä, ja odotuksissa oli nopea korkojen aleneminen vuoden 2024 aikana. Markkinaodotukset heilahtivat alkuvuodesta toiseen suuntaan, kun erityisesti palveluiden inflaatio osoittautua toivottua sitkeämmäksi.

Loppukesästä näköala taas muuttui, ja korkomarkkinat ryhtyivät hinnoittelemaan ripeää korkotason alenemista. Tällä kertaa erona on se, ettei ole enää kyse pelkistä puheista, vaan keskuspankit ovat konkreettisesti aloittaneet ohjauskorkojen leikkaamisen molemmilla puolilla Atlanttia. Euroopan keskuspankki on toistaiseksi tehnyt kaksi 25 korkopisteen leikkausta ja Fed puolestaan yhden 50 korkopisteen muutoksen. On selvää, että molemmat keskuspankit suunnittelevat jatkavansa ohjauskorkojen alentamista, ellei vastaan tule ikäviä yllätyksiä inflaation osalta. Tällä hetkellä näyttää todennäköiseltä, että Euroopan keskuspankki laskee ohjauskorkojaan uudelleen jo lokakuussa. Vielä muutama viikko sitten hyvin harva odotti sellaista.

Markkinakorot ennakoivat ripeää ohjauskorkojen laskua

KOTIMAINEN INFLAATIO KIIHTYY TILAPÄISESTI

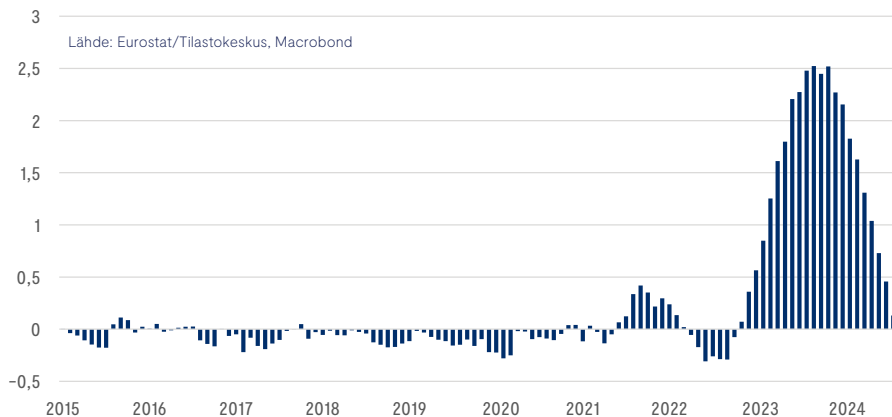
Suomen virallinen Tilastokeskuksen julkistama inflaatio palasi elokuussa siinä mielessä vakaalle pohjalle, että sähkön hintaindeksiin vuoden ajan liittyneen laskentavirheen vaikutus poistui. Samalla inflaatio kiihtyi hieman ja päättyi 1,2 prosenttiin. Kyse ei ole silti hintapaineiden kiihtymisestä, vaan teknisestä korjauksesta. Kuukausitasolla hinnat keskimäärin laskivat, mikä kertoo osaltaan siitä, että minkäänlaista ylikuumenemisesta johtuvaa hintojen nousupainetta ei Suomessa tosiaankaan ole. Sellainen olisikin hämmästyttävää ottaen huomioon pitkään jatkuneen heikon suhdannejakson.

Jatkossa myös syyskuun alusta voimaan tullut arvonlisäveron korotus tulee kiihdyttämään inflaatiota, tosin Eurostatin julkaisemien ennakkotietojen perusteella vaikutus näyttäisi jäävän maltilliseksi. Eurostatin yhdenmukaistetun kuluttajaindeksin mukaan hinnat nousivat Suomessa syyskuussa kuukausitasolla 0,3 prosenttia.

Osa veromuutoksen tuomasta hintojen korotuksista saattaa olla vielä tulossa myöhemmin, mutta sekään ei kerro todellisesta pidempiaikaisesta hintapaineiden kasvusta. Pienikin inflaation kiihtyminen totta kai leikkaa kotitalouksien ostovoimaa jossain määrin ja laittaa siten kapuloita rattaisiin kotimaisen kulutuksen vauhdittumiselle. Saattaa tosin olla, että tänä syksynä arvonlisäveron nousun hintoihin tuoma noste johtaa jatkossa tuotteiden ja palveluiden hintojen vähäisempiin korotuksiin kuin muuten olisi tehty. Toisin kuin julkisuudessa tunnutaan yleensä olettavan, ei ole mitään syytä ajatella, että koko verokannan nousu siirtyisi kuluttajan maksettavaksi. Osan noususta kuittaavat myös yritykset alentuneina katteina. Tilanne epäilemättä vaihtelee yrityksittäin ja vaikutukset saattavat olla erilaisia lyhyellä ja pidemmällä aikavälillä.

Ensi vuonna Suomen inflaatio todennäköisesti hiipuu varsin maltillisiin lukemiin. Kotimaista inflaatiomittaria viime vuosina kiihdyttänyt korkojen nousu tulee jatkossa kääntymään krooniseksi jarrutekijäksi, joka hidastaa inflaatiota, kun lainakannan keskikorko asteittain alenee. Viime vuosina Tilastokeskuksen julkistamat inflaatiolukemat ovat olleet selvästi korkeampia kuin Eurostatin tilastot, joissa lainakorot eivät ole mukana. Jatkossa asetelma kääntyy päinvastaiseksi.

Tilastokeskuksen ja Eurostatin julkaisemien inflaatiolukujen erotus, %-yksikköä

Inflaation pysyminen kurissa on eräs keskeisiä tekijöitä kotitalouksien ostovoiman elpymisessä, josta odotetaan kulutuksen vauhdittajaa jatkossa. Hintatason keskimääräinen kuukausimuutos on ollut viime aikoina pääosin hyvin hidasta tai jopa negatiivista, eli minkäänlaisia merkkejä hintapaineista ei ole nähtävissä. On epätodennäköistä, että sellaisia nähdäänkään, kun suhdannetilanne on hutera.

Sen sijaan palkkasumman kehitys on jatkunut heikkona, mikä luo edelleen varjoa ostovoiman kehitykselle reaali-palkkojen noususta huolimatta. Työllisyyden lasku heijastuu luonnollisesti palkkasummaan. Viimeistään ensi vuonna palkkasumman kasvun pitäisi vauhdittua, jos syksyn suhdannekäänteä toteutuu ennakoidusti, mikä johtaa työllisyyden selkeään paranemiseen vuonna 2025. Jonkin verran kulutuksen kasvua kuitenkin rajoittaa muu finanssipoliittinen kiristys, joka pääosin vaikuttaa ensi vuonna. Juuri nyt näyttää kuitenkin siltä, että kiristysten suhdannepoliittinen ajoitus osuu kohtalaiseen hyvin, kun talous on muuten kasvussa.

**KESKUS-
KAUPPAMARI**

Keskuskauppamari
PL 1000, Alvar Aallon katu 5 C, 00100 Helsinki | puh. 09 4242 6200
keskuskauppamari@chamber.fi | @K3FIN
[kauppamari.fi](https://www.kauppamari.fi)